Macau og Hong Kong

Dines Bjørner

Vi har fulgt, sidste år især, Hong Kong's overgivelse til Folkerepublikken Kina og vi kommer næste år til alt mere at følge den lille Portugisiske enklave Macau's overgivelse. I denne kronik skal der berøres en række forhold der kontrasterer de to territorier.

30 Juni 1997 flyttedes det statlige tilhørsforhold for omkring seks en halv million mennesker fra et privatkapitalistisk territorium, Hong Kong, til det kommunistiske land Kina. En naturlig følge af et tidligere unaturligt koloniforhold. Men dog en tankevækkende begivenhed — således at "lukke frie mennesker inde", som nogle har udtrykt det.

21 December 1999 — om ca. 19 måneder — flyttes omkring 400 tusinde mennesker fra Macau, et Portugisisk administreret, 17 kvadrat-kilometers område, til Kina.

Macau ligger 60 km. fra Hong Kong, på Sydkinas kyst. Under 3% af dets befolkning er Portugisere som stort set alene "styrer" Macau!

Vi har gennem avisreportager i fortiden vænnet os til at Hong Kong var relativt ikke--kriminelt, og egentligt havde vel de fleste Danskere samme indtryk af Macau. Tyskerne opfatter Macau anderledes — beroende på en serie ret så kulørte TV oa. film. Disse fremhævede Macau's spillekasionoer, legale bordeller og den Kinesiske "mafia's" (triadernes) kriminalitet. Men forholdt — og forholder — det sig sådan?

Kan man sige noget om Macau i forhold til Hong Kong? For éen, der har boet (og arbejdet for FN) fem år i Macau, og som ofte har haft sin gang i Hong Kong, kan for eksempel følgende kontraster opridses.

Navne: Hong Kong omtaltes af Britterne som *Hendes Kongelige Majestæts' Kronkoloni Hong Kong.* Macau benævnes tilsvarende: *Macau, Kinesisk Territorium under Portugisisk Administration.* En ikke ubetydelig forskel — ikke styre, men "blot" administration — der bl.a. kan synes at dække over historiske forløb.

Kort Historie: Trods det at de Kinesiske magt-havere i Peking, på deres iblandt noget usmidige, ofte bizarre diplomatiske facon, "pukker" på, at Macau blev "okkuperet" af Portugal omkring 1557, er det vel mindst ligeså "rigtigt" at sige, at det allerede dengang svage, men handelsmæssigt "æventyrlystne", land Portugal — Henrik Søfarerens land, efter mange års forhandlinger med Peking fik lov at oprette en handels-station ved Macau — for 450 år siden. Storbrittanien, derimod, erobrede Hong Kong, i 1842 — efter en tvivlsom Opiums-krig. Portugals nedadgående magt fortsatte efter 1557, hvorimod Storbrittaniens steg — også efter 1842.

Handel & Søfart: Britterne dominerede Macau til 1840'rne — før Hong Kong blev erobret. Portugiserne blev aldrig de store handelsfolk. Britternes flåde forøgedes; Portugals' stort set forsvandt. Også Danske skibe anløb Macau for over 200 år siden. Kineserne havde skovet de fleste bjergskråninger — sådan som vi ser det nær Sarno i mellem--Italien — med aflejring af jord omkring Perleflodens udmunding, dvs. ved Macau, til følge. En rimelig naturlig havn "sandedes" således til — og i 1830'rne kunne Britterne ikke længere bruge Macau. Istedet "flyttede" man op ad Floden, til bl.a. Kanton — og oprettede Britisk enklave i byen. Siden kom Hong Kong til — med sin naturlige dybvandshavn.

En Varm, hhv. En Kold Gud: Som Johs. V. Jensen skriver det i sin Myte *Olivia Marianne* (om Singapore's "grundlægger" Sir Thomas Stamford Raffles): *Alvorlig og stræng er Englands Gud.* Portugal's er Katolsk — åbenbart fleksibel, tilgivende, varm. Dette ytrer sig, syntes jeg, både i historien, og også i dagligdagen. Jesuitter rejste igennem Macau, lige fra Mateo Ricci's tid, omkring år 1700, og mange brugte snese af år på at rejse derfra til Peking. Men igen og igen ytrede fleksibiliteten sig: måske disse Katolikker egentligt ikke var så kristne endda! Men holdningerne harmonerede med det fjernøstlige "temperament".

Civil–etaten: For den Brittiske embedsperson, at blive posteret til Hong Kong var ihvertfald efter den 2nden Verdenskrig et nyttigt led i karrieren, også om man vendte tilbage til Whitehall. For en Portugisisk embedsmand var det at betragte som en forvisning — noget nær "Siberien"! Resultatet blev bl.a. i Macau at de fleste af dets administrative og politiske øvrighed kom fra Angola og Mozambique — og, synes det, ikke de bedste evner til — i moderne tid — at administrere en 'koloni'.

"Lokalisering": I Hong Kong, ihvertfald i de seneste 10–20 år før tilbageleveringen til Kina, var langt den overvejende del af offentlige ansatte lokale Hong Kong Kinesere: i den centrale administration, i politi, ved domstole, i skoler, på hospitaler, mmm. Den øverste administrative chef var således Kineser, og hun beholdt jobbet! Politichefen ligeså. I Macau er det meget svært at få øje på lokalt ansatte Macau Kinesere.

"Demokratier": Storbrittanien, med dets sidste Guvernør Chris Patten, forsøgte at udvide demokratiske beføjelser — med valgbarhed og stemmerettigheder til alt større og bredere grupper. Til stor irritation for oligarkerne i Peking. Portugal, som i 1974, under Nellike-revolutionen, mere eller mindre, forsøgte at afhænde Macau direkte til Kina — dette nye demokrati har aldrig "eksperimenteret" med noget der ligner demokrati i Macau.

"Kolonimagt": For begge territoriers vedkommende gælder og gjaldt det at de ikke var kolonier som f.eks. Angola og Indien var det. Snarere var de handels-stationer. Det gjaldt ihvertfald for Portugal's vedkommende at landet i det store hele ikke havde politiske eller territoriale ønsker hvad angik Kina. Det kunne man ikke førhen sige om Storbrittanien. I Hong Kong var al grundlæggende undervisning gratis, hvad enten på Kinesisk eller på Engelsk. I Macau er den kun gratis hvis i alene Portugisisk talende skoler! Tilsvarende for hospitaler. Kvaliteten var høj på det Kinesiske hospital. Mine lokale bekendte sagde: *På det Portugisiske hospital tager de dit liv, på det Kinesiske dine penge!*

'Tranquil' kontra 'Stress': 450 års Luso–Latinsk tilstedeværelse i Macau — i kontrast til Anglosakserne's 150 år i Hong Kong — synes at have bevirket en forskel mellem Kineserne i Macau og i Hong Kong. De sidste er fortravlede, stressede, iblandt lidt uforskammede — hvor Kineserne i Macau synes at have en vis "afslappet ynde". Som bevidnet i Brasilien synes Portugiserne at have et pragmatisk forhold til den lokale befolkning. Mændene giftede sig med de Kinesiske piger. Og de resulterende Makanesere blev behandlet på lige fod med Portugiserne. Britternes forhold var noget mere anstrengt. Da Kineserne allerede i århundreder havde praktiseret infanticide, dvs. sat nyfødte pigebørn ud, eller direkte aflivet dem, var det nemt for barnløse Portugisiske ægtepar — hvis nyfødte børn som regel døde ude i dette varme og fugtige Østen — at adoptere de Kinesiske piger som senere blev Portugisisk gift.

I Dag og I Morgen: Hvad vil der ske når Macau overgår til Kina om 19 måneder. Eet er sikkert: presset, hvad så det ellers vil sige, vil stige på Taiwan — Republikken Kina. Eet andet er også meget sandsynligt: Oligarkerne i Peking udskiftes — og allerede nu sidder Zhu RongJie og viser en del af Kina's nye, meget professionelle, mere fleksible ansigt. Det hele ender sikkert med at Kina politisk og økonomisk ændrer sig mere i retning mod Hong Kong og Macau, end de mod Kina. Men lige netop nu ser vi at der foregår en kamp, blandt lokale Kinesere om magten i Macau efter 1999. Triaderne "møver" sig ind i på kasino-monopolet og skaber usikkerhed. Makanesernes tid er forbi. De flytter til Europa — rigtig mange Makanesere og Macau Kinesere har et almindeligt Portugisisk pas, dvs. ret til ophold og arbejde i EU. Fastlandskineserne, som sidder i *QinHua News Agency,* dvs. i Kina's de facto "Ambassade" i Macau, repræsenterer den eneste reelle administrative ekspertise blandt Kineserne i Macau: der er ingen naturlige lokale Kinesere med nogen erfaring. Til gengæld er det min erfaring at disse QinHua Kinesere er yderst professionelle og troværdigt kompetente — et yderst tiltrængt skift.

Sidste Vers: Macau har charme. Man kan stadig, trods seneste nyheder, trygt slendre rundt i natmørke gyder, lytte til MahJong spillebrikkernes "gnækkende" lyd og kinesernes iblandt skingre plapren, mærke heden og fugten, nyde den indre ro disse fine mennesker synes at besidde, spise suppe blandt venlige mennesker til 8 Kroner — Macau har alt det Hong Kong savner, og omvendt! Fremmede: Europæere, Indere, Australiere, Amerikanere oma. har sat et, er jeg sikker på varigere og venligere spor i Hong Kong og Macau end mange af disse "magter" gjorde i 1930'rne i Shanghai!

Handelsstationen Macau synger på sidste vers. En æra — på i det meste godt — rinder ud. På nær måske de seneste årtier kan Portugal godt være sit ry vedrørende dets 450 årige ophold i Macau bekendt. Gennem århundreder — på få undtagelser nær — var der et rimeligt harmonisk forhold til naboen Kina. Og dets seneste storhedstid, 1942, hvor godt over 100 tusinde flygtningen fra Hong Kong fandt en imødekommende transitstation i Macau — trods det at Storbrittanien og Portugal var "fjender" i Europa, dette sidste vidner om at de slet ikke er så uefne disse fordums så sølystne Portugisere.

Professor Dines Bjørner var i årene 1962–1975 ansat ved IBM og arbejdede i dets forskningslaboratorier i Stockholm, Californien, Genéve og Wien; tiltrådte som professor på Danmarks Tekniske Universitet i 1976, og var i årene 1992–1997 grundlæggende og første FN Direktør for FN Universitetets forsknings & studiecenter for programmel-teknologi, UNU/IIST (UN University's International Institute for Software Technology), i Macau, nær Hong Kong. UNU/IIST var alene financieret gennem fondsmidler fra Portugal, Kina og Macau. Som FN Direktør måtte Prof. Bjørner jævnligt forhandle med de tre landes regeringer, specielt Macau's Portugisiske guvernør. Denne kronik udtrykker Prof. Bjørner's personlige opfattelse og dækker således ikke eventuelle synspunkter som FN måtte have.